

Motion till riksdagen 2012/13:Sf303

av **Gunvor G Ericson m.fl. (MP)**

Arbetslivstrygghet

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen ge tilläggsdirektivet att utreda hur förslaget om arbetslivstrygghet kan genomföras i Sverige.

2 Inledning

Miljöpartiet de grönas vision är ett trygghetssystem som är modernt, enkelt och överskådligt. Enskilda människor ska veta vad som gäller och vart man ska vända sig den dag man behöver – för att man blivit arbetslös, sjuk eller tillfälligt har för låg inkomst för att klara sig. Byråkrati och administration ska vara minimal genom att myndigheterna är organiserade så att de kan agera optimalt och utifrån en helhetssyn.

Dagens trygghetssystem ser ut som motsatsen till detta. Det är ett lapp-täcke av olika regler, ersättningar och bidrag. Det är svårt att veta vad som gäller, många har svårt att få ersättning. Det finns människor som visserligen har rätt till ersättning, men inte förstått att söka på rätt sätt, medan andra är i stort behov av ersättning men inte har möjlighet att få det på grund av att de inte känt till alla detaljerade regler. Människor hamnar inte sällan mellan stolarna och känner sig ofta djupt frustrerade och felaktigt behandlade på grund av hur regelverket ser ut. Vi vill förändra detta.

Miljöpartiet lade efter ett internt rådslag hösten 2007 fram ett förslag om nytt trygghetssystem, så kallad arbetslivstrygghet. I denna motion beskrivs huvuddragen i detta förslag. Det går i huvudsak ut på att människor ska kunna vända sig till ett och samma ställe oavsett vilket problem man har. Människor som inte kan försörja sig för att de är arbetslösa, sjuka eller både och ska inte behöva fundera på hur stor ersättningen kommer att vara – den ska ligga på samma nivå. Det ska bli mindre viktigt för myndigheter att försöka dela in

Fel! Okänt namn på

människor i "fack" – huruvida det är sjukdom eller arbetslöshet som är huvudproblemet. Det centrala är den som står utan inkomst och är tillfälligt i behov av ersättning och engagerat stöd utifrån sin specifika situation. Den som är i behov av försörjningsstöd, så kallat socialbidrag, ska söka det på samma ställe och ha tillgång till samma stöd. Alla som behöver ska kunna få egen en egen handläggare.

Vi föreslår att sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring slås ihop till ett nytt trygghetssystem, som därmed också tar över a-kassornas funktion. Trygghetssystemet blir skattefinansierat och nivåerna i det som i dag är sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen jämsställs, genom att taket i arbetslöshetsförsäkringen höjs, ett golv införs i sjukförsäkringen och sättet att räkna inkomst ändras. Två myndigheters, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, uppdrag samlas i en myndighet och försörjningsstödet förstatligas. Tillkommer gör ett förändrat arbetssätt som ska präglas av både helhetssyn, effektivitet och individfokus.

3 Problem med dagens system

Dagens försäkringar är nära kopplade till industrisamhällets utveckling. Skråväsendet och fackföreningarna startade sjukkassor för sina medlemmar och även arbetslöshetskassor. Socialförsäkringssystemen skapades i en tid då de flesta hade ett och samma yrke livet igenom, ofta med fast anställning hos samma arbetsgivare. Så ser inte samhället ut längre. Det får följdverkningar för ett stort antal ersättningar i de olika försäkringarna. Övergripande ser vi ett stort antal problem ur olika aspekter med dagens trygghetssystem. Den nuvarande regeringen har dessutom genomfört flera reformer som skapat ytterligare problem för många människor.

3.1 Andra anställningsformer

Anställningsformerna ser annorlunda ut nu än förr. Nästan var fjärde person arbetar enligt den senaste arbetskraftsundersökningen deltid. Människor studerar både heltid och deltid. Ungefär varannan studerande arbetar vid sidan av studierna. Var sjätte student uppger att de måste jobba för att ha råd att studera.

Cirka 16 procent av alla som har anställningar har tidsbegränsade anställningar. Bland de personer som har tidsbegränsade anställningar är ca 57 procent inte fackligt anslutna. Det är framför allt yngre som både arbetar deltid och har tidsbegränsade anställningar, och statistiken talar för att det i hög grad handlar om samma fysiska personer.

Kvinnor är överrepresenterade både vad gäller deltid och tidsbegränsade anställningar. Av dem som arbetade deltid var ungefär 75 procent kvinnor. Nästan en miljon företag är verksamma i Sverige. Dessa företag består till

ungefär 60 procent av människor som bedriver enskild firma, medan hälften så många är aktiebolag.

Dagens system medför speciella problem för företagare då olika regler gäller beroende på vilken företagsform man bedriver sin verksamhet inom. Systemet är också dåligt anpassat efter nya typer av verksamhetsformer.

3.2 Rundgång och regel Anpassningens pris

Skillnader i regler påverkar människors beteende. Det är förstås ofta avsikten, men många olika detaljregler och tidsgränser har sitt pris. I den mån man som enskild känner till systemets regler försöker man anpassa sig till dem. Handläggare är måna om denna anpassning och samtidigt att kontrollera att reglerna uppfylls. Ju fler detaljreglerna är, desto större är risken att man fjärrar sig från det huvudsakliga syftet, det vill säga att människor får det stöd de behöver för att kunna återgå till arbete.

I utredningen ”Mera försäkring och mera arbete” (SOU 2006:86) hävdas liknande tankegångar, liksom att försäkringarnas oförmåga att se till att försäkrade får rätt ersättning från rätt försäkring och deras bristande samspel gör att människor slås ut från arbetslivet. Där pekas också på att den stora grupp människor som både har problem med hälsa och fel arbete eller inget arbete alls uppmärksammas för lite eller hanteras fel. Det är en av dessa situationer som kan betraktas som att hamna mellan stolarna.

I ett annat betänkande, ”Från socialbidrag till arbete” (SOU 2007:2), lyfts rundgången mellan olika myndigheter fram. Enskilda riskerar att skickas runt, vilket framför allt styrs av vilka ekonomiska resurser som finns hos myndigheten. ”Är resurserna begränsade skapar det en benägenhet att i högre grad se den enskilde som någon annans ansvar”, skrivs det i betänkandet. Man pekar på bristen på ett gemensamt samhällsekonomiskt tankesätt.

Sedan regeringen införde den så kallade rehabiliteringskedjan 2008 har rundgången blivit än tydligare i systemet. I Försäkringskassans statistik syns det genom att sjukskrivningstalen nu går upp. Sjukpenningtalet var 6,6 dagar i augusti 2012. Det har under den senaste tolv månadersperioden totalt sett stigit med 0,5 dagar. Det finns också en tydlig jämställdhetsaspekt vad gäller sjukpenningtalet då kvinnor har ett högre sjukpenningtal (8,3) jämfört med män (4,9). För kvinnor har det ökat med 0,1 dagar medan det för män istället har minskat 0,1 dagar under den senaste tolv månadersperioden.

Försäkringskassan skriver själv på sin hemsida:

Den större ökningen för kvinnor beror på att av de personer som återvänder till sjukförsäkringen efter att ha uppnått maximal tidsgräns är drygt 70 procent kvinnor.

Det motsvarar kvinnors andel som utgör drygt 69 procent av dem som lämnar sjukförsäkringen och eftersom män utgör en mindre del av denna grupp sker därmed inte samma ökning i sjukpenningtalet för män.

En orsak till att sjukskrivningstalen går upp är alltså en konsekvens av att människor kommer tillbaka från insatser hos Arbetsförmedlingen. Enligt reglerna måste de vara utanför sjukförsäkringen i tre månader och först därefter

Fel! Okänt namn på

ter kan de ansöka om att åter få sjukpenning och rehabiliteringskedjan startar igen med sina tidsgränser. Till slut kommer de att bli utförsäkrade igen och det blir åter ett varv hos Arbetsförmedlingen. Det är bara om de är så sjuka så att det kan uteslutas att de inte kommer att återfå arbetsförmåga under resten av sitt yrkesliv som de kan få sjukersättning (så kallad förtidspension). Under 2011 har även de korta sjukskrivningarna ökat.

3.3 Nya regler – nya problem

Den moderatledda regeringen genomförde stora förändringar i trygghetssystemen när de kom till makten. Det gäller framför allt inom arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen. Allt som oftast nämns arbetslinjen som skäl för att förändringar behövs. Det är en hård piska som viner och uppenbarligen tror man att det är det som behövs för att människor ska börja jobba. Problemet ligger hos individen, anser regeringen.

De förändringar som regeringen har genomfört innebär att arbetslösa och sjuka ges ett snävare ekonomiskt utrymme och kontrolleras i ökad omfattning. Det förväntas få effekten att människor snabbare ska återgå till arbete. Förhållningssättet gäller både gentemot sjuka och arbetslösa. Förhållningssättet har mött kritik, inte minst från fackligt håll. Från Miljöpartiets sida har vi också kritiserat detta förhållningssätt. Vår uppfattning är att de allra flesta människor vill arbeta och försörja sig själva. För att minska arbetslösheten behövs ett brett angreppssätt med ett spektrum av insatser på både strukturell nivå och individnivå. Det kan gälla förbättrade möjligheter för företagande, åtgärder för ökad jämställdhet, förbättrat arbetsmiljöarbete, utbildningsinsatser, arbetsmarknadsåtgärder, åtgärder mot diskriminering, rehabiliteringsinsatser och individanpassade insatser. Vi vänder oss starkt emot regeringens förenklade analys och menar att den snarare kommer att skapa nya problem och ett större utanförskap. Det måste också ges bättre incitament till myndigheter att ge människor den hjälp de behöver istället för att myndigheter ska bolla människor mellan sig.

3.3.1 Komplexa regelverk skapar problem

Att människor måste vända sig till flera myndigheter har att göra med att komplexiteten i de olika försäkringarnas regelverk skapar stora problem.

Krav på att redovisa arbetad tid för att få ersättning innebär att arbetsgivare ska fylla i varje frånvaro men också varje timma med mertid och övertid. Enligt Arbetslöshetskassornas samorganisation är 70 procent av alla arbetsgi-varintyg felaktigt ifyllda, vilket förlänger handläggningstiderna. Vilken ersättning en enskild person har rätt till kan inte heller fastställas i förväg. Och ersättningen beräknas på olika grunder i arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen.

3.3.2 Konsekvenser och flykt från a-kassorna

Människor har lämnat a-kassorna för att det blivit dyrare att vara med. En del bedömer säkert att det inte är troligt att man ska bli arbetslös, medan andra har en så snäv ekonomi att man helt enkelt inte anser sig ha råd. Andra kan ha andra skäl som till exempel att man inte längre kvalificerar sig för a-kassa på grund av deltidsarbete.

Att många arbetslösa står utan försäkringsskydd till följd av a-kassans finansieringsreform kan ge stora konsekvenser både för den enskilda individen och för samhället. Den enskilda individen kan behöva sälja bostad och ytterst bli tvungen att söka försörjningsstöd från socialtjänsten.

Försörjningsstöd från socialtjänsten finns som yttersta skyddsnet, men för att ha rätt till försörjningsstöd krävs att man inte har några realiserbara tillgångar. Försörjningsstöd innebär också att hela familjens ekonomi bedöms. Har partnern en inkomst beviljas inte försörjningsstöd. Konsekvenser för enskilda och för familjer blir allvarliga. Det gäller inte minst barn som på olika sätt får ta konsekvenserna av den nya situationen för de vuxna. Vi vill att båda ersättningarna ska beräknas utifrån historisk inkomst.

Inte heller regeringens egna experter är nöjda med utformningen av dagens a-kassa. Finanspolitiska rådet lyfter i rapporten "Svensk Finanspolitik" (2011) fram kritik mot regeringens reformer i a-kassan och anser att arbetslöshetsförsäkringen behöver göras om: "Den sittande Socialförsäkringsutredningen bör pröva samtliga de ovan diskuterade frågorna: avgiftsdifferentiering, obligatorium, kvalificeringskraven för arbetslöshetsersättning och nivån för taket i a-kassan." I rådets första rapport från 2008 riktade man skarp kritik mot regeringen och kallade reformeringen av a-kassan för ett misslyckande som minskade anslutningen till a-kassan.

Andelen av de arbetslösa som får ersättning från arbetslöshetsförsäkringen är relativt låg, runt 30 procent enligt bilaga 10 i Långtidsutredningen (SOU 2011:11). Till detta kommer dock de som ersätts genom aktivitetsstöd på grund av att de deltar i något av Arbetsförmedlingens program.

3.3.3 Kvinnor särskilt drabbade

Som sagts tidigare arbetar kvinnor deltid och har tidsbegränsade anställningar i större utsträckning än män och det gäller även de som inte har barn. Ofta innebär det att de inte omfattas av trygghetssystemet eftersom regelverket utestänger dem på grund av deras arbetsförhållanden. Genom insnävade regler som regeringen genomfört gäller detta i än högre grad än tidigare.

4 Uppenbart behov av förändringar

Att det finns behov av förändringar i trygghetssystemet anser vi är uppenbart. Det har alltmer blivit ett rörigt och oöverskådligt system som människor i olika livssituationer känner stor frustration inför.

Fel! Okänt namn på

Försäkringskassan har fått många nya reformer att ta hand om, ofta med extremt små tidsmarginaler, samtidigt som den omorganiserats, vilket ledde till långa handläggningstider, som dock har minskat nu även om det fortfarande finns ärenden som tar lång tid att handlägga. Ökade krav har också ställts på samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan då människor bollas mellan sjukförsäkring och arbetslivsintroduktion.

Det är uppenbart att såväl arbetslöshetsförsäkringen som sjukförsäkringen är uppbyggda runt en bild av arbetslivet som inte längre stämmer med verkligheten. Vi menar att reglerna behöver anpassas så att fler människor kan omfattas och ges trygghet den dag de behöver. Att kunna känna ekonomisk och social trygghet är också en folkhälsofråga. Att leva under ekonomisk eller social press är en riskfaktor för sämre hälsa. Med trygghet föds kreativitet, vilket stimulerar människor till att pröva nya vägar för att hitta ett jobb man trivs med.

5 En dörr in och arbetslivstrygghet

Våra utgångspunkter för ett trygghetssystem vid arbetslöshet och sjukdom är att människor vill försörja sig själva och gör det om möjligheten finns. Samhället ska träda in när människor behöver det. Trygghetssystemet ska utgå från en helhetssyn. En gemensam myndighet för hela trygghetssystemet minskar risken för att människor faller mellan stolarna.

Miljöpartiet vill införa ett och samma trygghetssystem, så kallad arbetslivstrygghet vid sjukdom respektive arbetslöshet. Det är tänkt att skapa en större tydlighet för individer och ett effektivare arbetssätt för myndigheten. Människor ska veta vart man ska vända sig, och veta vilken ersättning som är att vänta. Man får en handläggare oavsett huvudproblem – det ska inte finnas någon risk att man skickas runt.

Med en gemensam tillhörighet blir vikten av helhetssyn på individen och hans eller hennes problem också tydligare för handläggare. Skillnader i villkor för att få ersättning kommer visserligen att kvarstå för sjukdom respektive arbetslöshet, men de är tänkta att minska i omfattning, och sammansatta problem ska inte leda till uteslutning. Individens egen uppfattning om sin situation ska ges stor betydelse. Det är enbart tillsammans med individen man kan bidra till att förändra hans eller hennes situation.

En ny myndighet bildas dit uppgifterna från Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen förs liksom försörjningsstödet från kommunerna. Människor som är arbetslösa eller sjuka men är tvungna att söka försörjningsstöd för sitt uppehälle ska kunna vända sig till samma ställe och få tillgång till insatser på samma premisser istället för att som idag kallas nollklassade och ofta stå utan stöd från både Försäkringskassa och Arbetsförmedling.

Den övergripande inriktningen för det nya trygghetssystemet kan sägas vara att fler ska omfattas, att villkoren så långt som möjligt ska jämsställas, att byråkratin ska minskas och att helhets- och individperspektivet ska ökas.

Både på samhälls- och individnivå kan man vinna på ett större helhetsperspektiv. Att såsom idag göra en uppdelning mellan sjuka och arbetslösa är en konstruerad uppdelning som inte är av godo, vare sig för individen eller för samhället. Att vara sjuk är ett relativt begrepp, och många kan genom rätt arbete trots sjukdom vara helt arbetsföra. Detsamma gäller frågan om funktionshinder, något som handikapprörelsen länge lyft fram. Människor med funktionshinder får till exempel alltför ofta sjukersättning mot sin vilja.

Arbetslösa eller personer utan fast anställning kan också ha sjukdoms- eller funktionshinder som inte blivit diagnostiserade och som gör det svårt att bli anställd eller behålla ett arbete.

5.1 Vad innebär arbetslivstrygghet?

- ? Arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen slås ihop.
- ? Du vänder dig till en och samma myndighet (ett och samma kontor) oavsett om du är sjuk eller arbetslös.
- ? Det blir skraddarsydda insatser för alla som behöver stöd.
- ? Arbetslöshetsersättningen skattefinansieras, precis som sjukförsäkringen.
- ? Ersättningsnivåerna för sjuka och arbetslösa föreslås bli på samma nivå.
- ? Reglerna förenklas.

Vissa villkor för att få ersättning kommer fortfarande att finnas, men vara enklare, rimliga och begripliga. Arbetslösa kommer t ex inte att få ersättning från första dagen om man sagt upp sig själv.

Fler ska omfattas. Till exempel ska studenter återfå rätt till ersättning vid arbetslöshet och få rätt till ersättning vid sjukdom och en grundnivå ska gälla vid både arbetslöshet och sjukdom.

Försörjningsstödet (socialbidragen) flyttas från kommunerna till den nya myndigheten, så att alla pengar för ersättning samlas i en ”påse”.

5.2 Övergripande organisatoriska förändringar för införande av arbetslivstrygghet

För att åstadkomma ett system med arbetslivstrygghet behöver ett stort antal förändringar göras av vårt nuvarande trygghetssystem. Här görs en genomgång av viktiga, övergripande förändringar som behöver göras på en organisatorisk nivå, och vad det i praktiken skulle innebära.

5.2.1 Sammanslagning av arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen till ett och samma nya trygghetssystem

Ett gemensamt trygghetssystem för arbetslöshet och sjukdom bidrar till en förbättrad helhetsyn. Både sjuka och arbetslösa kan ha en dubbel problematik och hamnar inte i kläm i ett sådant trygghetssystem. Systemet blir mer överskådligt, begripligt, underlättar kontakt och ställer mindre krav på de-

Fel! Okänt namn på

taljkunskap och tid. Det skulle underlätta både för myndigheter och för individer.

Även om arbetslivstryggheten blir ett gemensamt system kommer det ändå att finnas viss olikhet i villkor för att få tillgång till ersättning, beroende på om behovet utgår från i huvudsak sjukdom eller arbetslöshet. Det kan tyckas motsägelsefullt, men vi anser till exempel att karensen behöver se olika ut. Men det är viktigt att ersättningsprinciper är lika och att det är samma nivå på taket (maxnivån) oavsett om man är sjuk eller arbetslös så att det inte ger incitament för ena eller andra ersättningsformen.

5.2.2 Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen förs samman och ersätts av en ny myndighet

Sammanläggningen eller bildandet av en ny myndighet som övertar uppgifterna är en naturlig följd av ett nytt trygghetssystem vid arbetslöshet och sjukdom och strävan efter ökad helhetssyn. Utvecklingen i landet går redan i denna riktning genom ökad samverkan mellan Arbetsförmedling och Försäkringskassa men också genom samlokalisering mellan Försäkringskassan, Skatteverket respektive Arbetsförmedlingen. Det höll visserligen på att bromsas upp av Försäkringskassan i våras när den ville dra sig ur de lokala servicekontoren som en besparingsåtgärd. Men behovet av samverkan finns både för att nå bättre kvalitet på insatserna för den enskilde och för att effektivt kunna utnyttja lokaler.

Att samma myndighet handhar olika skäl till varför man står utanför arbetsmarknaden minskar risken för att människor hamnar mellan stolarna.

Den nya myndigheten övertar huvudmannaskapet för arbetslöshetsförsäkringen. Till den nya myndigheten överförs också administrationen av alla övriga ersättningar som idag handhas av Försäkringskassan.

Till viss del sammanfaller förslaget med det som lyfts fram i Statskontorets rapport "Staten regionalt och lokalt" (2008:3) som gjorts på uppdrag av Förvaltningskommitténs arbete (Fi 2006:08). Där förespråkas idén om att "bygga en ny dörr in" genom en sammanslagning av Arbetsförmedlingen och en del av Försäkringskassans uppgifter. Man menar att frivillig samverkan inte räcker om man vill komma tillrätta med flera problem som är förknippade med nuvarande strukturer, såväl för individen som för högre förvaltningspolitiska värden. Medborgarorientering och rättssäkerhet lyfts bland annat fram. I en underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen "Samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan under 2000-talet" beskrivs hur samverkan mellan myndigheterna utvecklats under 1990-talet och fram till i dag. Man skriver följande: I dag bedrivs en omfattande samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Den utgår från regeringsuppdrag och sker inom de reformer och förändringar som genomförs i socialförsäkringen, och är oftast beroende av särskilt avsatta medel. Att myndigheterna ska samverka är i dag närmast en självklarhet, men samverkan sker företrädesvis i särskilda former, något vid sidan av den övriga verksamheten. Att det fortfarande sker i särskilda former och inte som en del av den ordinarie verksamheten visar på behovet av en gemensam myndighet.

5.2.3 Ansvar för arbetslöshetsersättning tas över av den nya myndigheten

I dagsläget är det a-kassorna som har hand om arbetslöshetsersättningen. Det har sina historiska skäl. A-kassorna har en egen historia och uppbyggnad med facklig tillhörighet som utgångspunkt. Föregångarna till Försäkringskassan startades också av fackföreningar genom de så kallade sjukkassorna.

Ersättning vid arbetslöshet, oavsett yrkestillhörighet, är samtidigt en statlig angelägenhet. A-kassorna har tidigare stått för en mindre del, medan merparten av de medel som utbetalats varit statliga. Som en följd av regeringens beslut om förhöjd finansieringsavgift (prop. 2006/07:1) ändrades dock balansen drastiskt och fick till följd att a-kassorna en period beräknades stå för drygt hälften av kostnaden. Nya förändringar infördes dock från och med den 1 juli 2008, då den förhöjda finansieringsavgiften ersattes av en så kallad arbetslöshetsavgift som a-kassorna ska betala till staten.

För individer är det översiktligt och svårt att förstå att olika yrkeskategorier har olika kostnader för medlemskap i a-kassor och att regelverken också kan skilja sig åt. Arbetslivstryggheten som nytt trygghetssystem vid arbetslöshet och sjukdom skulle innebära att alla kommer att omfattas av en arbetslöshetsersättning. Den bör ha lika villkor för alla, och omfatta både grunderättning och inkomstbortfall.

5.2.4 Slopas krav på medlemskap i a-kassa för att få inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet

Till följd av att arbetslivstryggheten övertar arbetslöshetsersättningen kommer det inte längre att finnas något krav på medlemskap i arbetslöshetskassa för att få ersättning. I dagsläget behöver man ha varit medlem i tolv månader och ha betalat medlemsavgift lika länge för att kunna erhålla a-kassa. Borttagandet av medlemsvillkoret innebär därmed en uppmjukning av dagens regler.

5.2.5 Slopas krav på arbetad tid

För att en person ska bli berättigad till ersättning från a-kassan krävs i dag att dennes sammanlagda arbetstid under de senaste 12 månaderna överstiger 80 timmar per månad, eller att man arbetat minst 480 timmar under en sammanhängande period av 6 kalendermånader, då under förutsättningen att man har arbetat minst 50 timmar varje månad. Kravet på 80 timmars arbetad tid gör att många nu faller utanför systemet.

Miljöpartiet vill att villkoret om beräkningstid för ersättning anpassas till dagens arbetsliv. Vi föreslår att kravet på 80 timmar ersätts med ett inkomstvillkor på ungefär 7 000 kronor per månad, beräknat utifrån de sex bästa månaderna inom en 12-månadersperiod. Det skulle göra att exempelvis egenföretagaren med ojämna inkomster och undersköterskan med timanställning får rätt till ersättning vid arbetslöshet även om hen inte har jobbat så mycket som krävs de senaste månaderna.

Fel! Okänt namn på

5.2.6 Likställande av ersättningsnivå för sjukskrivna och arbetslösa

Vår ambition är att det inte ska vara för stora skillnader mellan ersättning för sjuka och arbetslösa. Vi vill också sträva efter att ersättningen i större grad ska spegla den faktiska situation man befinner sig i.

Arbetslivstryggheten bör ha samma maximala ersättning oavsett om man betecknas som tydligt sjuk, arbetslös eller en kombination av båda. I dagsläget skiljer sig ersättningsnivån markant åt beroende på bedömningen av varför en person inte kan arbeta. Ersättning vid sjukdom bygger på en antagen inkomst framöver som man går miste om när man är sjuk. Och den betalas ut 7 dagar per vecka. Men ersättning vid arbetslöshet räknas på inkomst och arbetad tid de senaste 12 månaderna och betalas ut 5 dagar per vecka. Detta vill vi ändra på så att principerna för ersättning i trygghetssystemen blir desamma. Med en harmoniserad ersättning kan vi fokusera på människors möjligheter istället för på deras hinder.

5.2.7 Tidsgränser görs om till avstämningpunkter

Människor måste i tid erbjudas ett stöd som är individuellt anpassat och som förmår öka förutsättningarna för den enskilde att återgå till arbete, i en eller annan form. Ett väl fungerande arbetsliv förutsätter inte bara insatser från den enskildes sida utan också från samhällets. Krav på individen att vara aktiv ska alltid balanseras av motsvarande rätt till aktiva insatser. Med de nuvarande tidsgränserna finns inga rättigheter för individen, bara för Försäkringskassan.

Miljöpartiet vill följande:

- ? Möjligheten att återgå till arbete ska prövas fortlöpande, liksom behovet av aktiva insatser för att kunna återgå till arbete.
- ? Individen har rätt till rehabilitering och habilitering (vid längre sjukperioder), även om man ej kan återvända till ordinarie arbetsmarknad.
- ? Den borte gränsen efter 550 dagar tas bort. Det betyder inte att människor lämnas kvar i sjukpenning hur länge som helst. En individuell prövning ska göras successivt i samarbete med individen och behandlande läkare.
- ? Tidsgränser görs om till rättigheter/tydliggörande om när individen ska ha rätt att få aktiva insatser. Så kallade hållpunkter för avstämning och uppföljning av att rehabiliteringsinsatser fungerar införs.

5.2.8 Allt fler lever på försörjningsstöd

Allt fler personer är idag beroende av långvarigt ekonomiskt bistånd, tidigare kallat socialbidrag. Under 2011 räknades totalt 39 procent (totalt ca 110 000 personer) av de vuxna bidragstagarna in i gruppen av personer som fått pengar under lång tid. Detta innebär en ökning från 2006 då samma siffra var 36 procent. En kort historisk tillbakablick visar att 2006 innebar ett trendbrott i utvecklingen. Mellan 2001 fram till 2006 minskade antalet långvariga bidragstagare men från 2006 och framåt ökar alltså den siffran.

Förändringarna i a-kassan har inneburit att staten vältrar över arbetslöshetens kostnader på kommunerna. Kommunernas utbetalningar av ekonomiskt

bistånd har ökat med nästan 3 miljarder kronor mellan 2006 och 2010 eftersom en stor andel av de människor som lämnats utanför trygghetssystemen nu tvingas söka försörjningsstöd. Den enskilt vanligaste anledningen till att människor söker ekonomiskt bistånd är relaterat till arbetslöshet, enligt nya siffror från Socialstyrelsen. Av dem som i dag får försörjningsstöd är cirka 40 procent arbetslösa som inte har a-kassa.

5.2.9 Försörjningsstödet förstatligas, förändras och läggs på den nya myndigheten

Människor som är arbetslösa eller sjuka, som saknar eget kapital och ligger under gränsen för socialbidragsnormen ska kunna få försörjningsstöd utbetalat av den nya myndigheten. Detta för att alla utbetalningsslag ska samlas hos samma myndighet. Risken för stigmatisering minskar för individen, och möjligheten att få relevant stöd ökar. Idén fanns när socialtjänstlagen utarbetades och kallades då Soft, socialförsäkringstillägg, och var tänkt att utbetalas av Försäkringskassan. Det kom inte att införas, men på en del socialkontor valde man att göra en liknande uppdelning inom den egna verksamheten.

Det finns goda skäl att koppla utbetalningen av försörjningsstöd till den nya myndigheten. Det blir en tydlighet i att dessa personer har arbetslösheten eller den otillräckliga inkomsten som skäl för behov av insats, och att de på samma sätt som andra ska få tillgång till insatser, individuellt stöd, arbetsmarknadsåtgärder etcetera. Det blir en större tydlighet även för personer som varit sjukskrivna, men saknat sjukpenninggrundande inkomst och varit så kallat nollklassade. Även om Försäkringskassan tidigare haft ansvar för rehabilitering så har nollklassade ofta hänvisats till socialtjänsten och individer har ofta inte fått tillgång till de insatser de borde ha fått. Med vårt förslag om garantinivå även i sjukförsäkringen kommer fler att omfattas och behovet av försörjningsstöd minska.

Socialtjänsten i kommunen kommer att fortsatt ge bistånd till stöd och behandlingsinsatser för de människor som behöver det. Det kan vara lättare för människor att uppfatta socialtjänsten som ett stöd och en hjälp i svåra situationer om den inte samtidigt har möjligheten att påverka deras eventuella försörjningsstöd. Besluten om försörjningsstödet kommer inte att vara det centrala i kontakten med socialtjänsten, så som situationen ofta är i dag.

Socialtjänsten kan också göra aktiva insatser av mer akut och engångsbe- tonad karaktär, även genom ekonomiskt bistånd. Det kan till exempel gälla en familj som behöver akut hjälp med matpengar. Exakt hur avgränsningen ska se ut och hur samarbetet ska ske mellan socialtjänst och den nya myndigheten behöver utredas.

Det finns vissa nackdelar med att förstatliga försörjningsstödet. Kommunerna riskerar förlora helhetsgreppet och möjlighet till preventiva åtgärder genom att tidigt uppfatta behov hos personer. Individer som har mer komplexa behov behöver ha med två myndigheter att göra, något som kan vara till nackdel för individen och skapa samordningssvårigheter för myndigheterna. En tydlig vinst är dock förutom minskad stigmatisering och tillgång till insatser även att socialtjänstens insatser kan renodlas till att bli mer stödjande,

Fel! Okänt namn på

vilket bör vara till stark fördel för individen och även vara viktigt ur ett barnperspektiv. Fördelarna uppväger nackdelarna.

5.2.10 Individuell helhetsbedömning och coaching

Själva idén med arbetslivstryggheten är att det ska bli ett enklare system och enklare för individen. Man ska kunna gå till ett och samma ställe och få den hjälp man behöver.

En viktig del av arbetslivstryggheten är att en helhetsbedömning ska kunna göras med hänsyn till individens hela livssituation. En individuell handlingsplan skrivs, med rättigheter och skyldigheter. Den ska innehålla vad man har rätt till, men också vad individen förbinder sig att göra samt tydliga tidsgränser för olika insatser.

Ett viktigt inslag är också att de som behöver får kontakt med en coach. Det är viktigt att dessa ska vara kompetenta, arbeta flexibelt och inte med för många samtidigt. De ska ha tid och engagemang. Det är A och O att människor känner att de får verklig hjälp. Detta innebär en kraftig omstyrning i sättet att arbeta från det som gäller i dag på Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Det kommer att handla mindre om administration och mer om konkreta insatser tillsammans med människor.

5.3 Fler behöver omfattas

Inriktningen för vår modell är också att ändra reglerna för att fler ska omfattas. Det kan handla om att ”täppa till” luckor som finns i regelverken som gör att människor stängs ute från rehabilitering eller ersättning, lätta på kvalifikationsregler eller omforma regler så att de bättre passar olika livssituationer. En viktig del är också att införa regeländringar som gör att fler lättare kan komma tillbaka till arbetslivet.

Här följer några exempel på förändringar vi vill driva parallellt – förändringar som kan göras redan nu, innan ett system med arbetslivstrygghet trätt i kraft.

5.3.1 Även studerande ska omfattas

Det är viktigt att man ska kunna kvalificera sig för grundersättning vid arbetslöshet genom studier. Enligt nu gällande regler är det bara lönearbete som kan ligga till grund för a-kassa.

5.3.2 Rätt för studerande till ersättning/arbetslivstrygghet om de är sjuka

Vi anser att studenter efter en karens på två veckor, oavsett hur man finansierar sina studier, ska få ersättning, där motsvarande studiemedelnivå räknas som ersättningsgrundande. Läkarintyg kan krävas. Enligt dagens regler är det enda skydd som finns för studenter vid sjukdom att de som har studiemedel genom CSN kan få dem efterskänkta efter att de varit sjuka mer än 30 dagar.

5.3.3 Förbättra möjligheterna att kombinera deltidstudier med deltidssjukskrivning

Vi anser att det måste bli möjligt att gå från en långtida heltidssjukskrivning (eller aktivitets- eller sjukersättning) till halvtidssjukskrivning, för att kunna studera på halvtid. Det måste också bli möjligt för den som studerar heltid och blir halvtidssjukskriven att kunna fortsätta sina studier på halvtid. Det borde vara en självklarhet, och det är absurt att dagens system inte möjliggör detta. Det kräver förändrade regler både hos Försäkringskassa, CSN och i utbildningssystemet. Även kravet att man ska ha tagit studielån för att få rätt till sjukförsäkring bör tas bort.

5.3.4 Flexiblare regler för deltidssjukskrivning

Människor som är deltidssjukskrivna ska kunna arbeta i den utsträckning de kan. Idag går gränserna vid 25, 50 respektive 75 procent. En steglös sjukskrivning behöver införas.

5.3.5 Förändrad karensdag vid sjukdom

Karensdagen bör tas bort och ersättas av 50 procent av sjukpenninggrundande inkomst de första två dagarna, alternativt att avdrag görs med en viss procentsats från lönen. Idag har man en karensdag innan man får sjuklön. En dag med 100-procentigt inkomstbortfall drabbar vissa personer väldigt hårt. Det gäller framför allt de som har dåliga möjligheter till flexibilitet och inflytande över sina arbetstider. Det slår särskilt hårt mot dem som arbetar deltid förlagd till få dagar. För dem kan en karensdag innebära löneavdrag med mellan 1,5 och 3 dagar.

5.3.6 Garantinivå för både arbetslösa och sjuka

Miljöpartiet föreslår att en lägsta ersättningsnivå införs i sjukförsäkringen. Det finns redan i flera andra trygghetssystem, till exempel i garantipensionen, i föräldraförsäkringen och i a-kassan. Med en lägsta ersättning kan människor lättare koncentrera sig och fokusera på sin rehabilitering istället för att oroa sig för om de kan betala hyra nästa vecka.

I arbetslöshetsförsäkringen är lägsta ersättning på 320 kronor per dag (betalas ut 5 dagar per vecka). Likaså finns en lägsta ersättning för dem som flyttats över från sjukförsäkringen till arbetslivsintroduktion (ALI) samt för ungdomar (aktivitetsersättning). I sjukpenning finns inte längre en garantinivå, och därför blir de som inte har sjukpenninggrundande inkomst nollklassade. En lägsta ersättningsnivå finns bara om man får sjukersättning (så kallad förtidspension). Tidigare kunde människor som saknade SGI få tillfällig sjukersättning på garantinivå men den togs bort den 1 juli 2008.

5.3.7 Rehabiliteringsfond

För att säkerställa att människor verkligen får tillgång till rehabiliterande insatser vill vi satsa statliga resurser i en ny rehabiliteringsfond. Det rehabili-

Fel! Okänt namn på

teringsansvar som idag finns hos hälso- och sjukvården ska givetvis vara kvar där även fortsättningsvis. Den som behöver rehabilitering för att komma tillbaka till arbete måste få tillgång till rätt rehabilitering vid rätt tidpunkt. Hur fonden exakt ska utformas ska utredas.

6 Slutord

Alltfler uppmärksammar problemen i dagens trygghetssystem. Alla människor får inte rätt hjälp. Systemet är splittrat och trots att många myndigheter ska ge stöd och hjälp till enskilda ges för ofta felaktig hjälp, för lite hjälp eller insatser som saknar helhetssyn. Genom regeringens försorg har stöd och hjälp alltmer förvandlats till ensidiga krav och tidsgränser. Den enskilde faller mellan stolarna som tidigare – med den skillnaden att fallet nu blir hårdare. Kritiken har varit massiv.

Det är inte bara i Sverige man tampas med frågor om trygghetssystemens utformning. Flera länder har gjort stora förändringar i systemets uppbyggnad och förhållningssätt, bland annat Australien, Holland och Norge. I Norge har man infört så kallade NAV-kontor med gemensam lokalisering av försäkringskassa och arbetsförmedling, utbetalning av socialbidrag och i olika grad utvecklad samverkan med kommunen även om de fortfarande har ett delat huvudmannaskap. Tanken är att det ska vara enkelt att få hjälp på ett och samma ställe. Initiativtagarna beskriver processen som enormt omfattande. Det som dock uppfattas som svårare än något annat är att de olika arbetskulturerna ska mötas och arbeta åt samma håll med både helhetssyn och individfokus. Vårt förslag om arbetslivstrygghet är mer genomgripande än det norska genom att såväl systemen som pengapåsarna föreslås slås samman. Genom att skapa en gemensam struktur bygger man bort administrativa hinder och skapar möjlighet för alla att arbeta åt samma håll. Att detta är en nyckel för ett effektivt arbete vittnar inte minst de olika samverkansprojekt med finansiell samverkan som bedrivits i Sverige.

I rapporten ”Staten, regionalt och lokalt”, skriven inom ramen för Förvaltningskommitténs arbete, förespråkas principen om ”en dörr in” och utökad medborgarorientering. Deras utgångspunkt är att en strategi byggd på frivillig samverkan mellan myndigheter är ett steg i rätt riktning, men otillräckligt. Renate Minas, forskare vid Institutet för framtidsstudier, drar slutsatsen att de medborgare som går genom en ”endörrslösning” in till myndighetssfären får bättre stöd och hjälp under sin process. Det krävs organisatoriska förändringar.

Den debatt som förslaget om arbetslivstrygghet skapat har välkomnats både av dem som stöder förslaget och av dem som inte gör det. Att så många som 500 000 personer lämnat a-kassan och står utan försäkring – oavsett om det är för att man inte bedömt sig behöva försäkringen, inte ansett sig ha råd med a-kasseavgiften eller inte har rätt till a-kassa eftersom man jobbat för få timmar – gör en diskussion om trygghetssystemens villkor och utformning

Fel! Okänt namn på

nödvändig. Allt fler människor riskerar att hamna i ett verkligt utanförskap. Tiden är mogen för en förändring.

Vi anser att regeringen snarast bör lägga som tilläggsdirektiv till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen att låta utreda på vilket sätt förslaget om arbetslivstrygghet kan genomföras. Detta vill vi ge regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2012

Gunvor G Ericson (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Per Bolund (MP)

Mats Pertofti (MP)

Ulf Holm (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Esabelle Dingizian (MP)

Lotta Hedström (MP)

Agneta Luttröpp (MP)